

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ

VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 17–18 березня 2016 року)

Суми

Сумський державний університет

2016

не тільки висловлювати додаткові іллокутивні конотації (ввічливість, подяку, вибачення і т.д.), але і сигналізувати про ставлення комунікантів один до одного, модифікувати висловлювання в залежності від зовнішніх обставин.

ФРЕЙМОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТУ ЖИТТЯ НА МАТЕРІАЛІ ПАРАЛЕЛЬНОГО КОРПУСУ ПАРЕМІЙ

Степанов В. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Одним із провідних напрямків сучасних когнітивних досліджень є вивчення структурованих знань, що подаються у вигляді когнітивних моделей – фреймів. Вивчення фреймової репрезентації знань має усталені традиції (С. А. Жаботинська, М. Мінський, Н. В. Таценко, Ч. Філлмор та ін.), що у поєднанні з потужною теоретичною базою для конструювання та використання корпусів (П. Бейкер, Е. Вільсон, Е. Гарді, Т. МакІнері та ін.) уможливило їх комбінування з метою фреймового моделювання концепту ЖИТТЯ.

Корпус розуміється як електронний набір текстів, укладений для репрезентації певних аспектів мови і призначений для вирішення лінгвістичних проблем [1, 48–49]. Невід’ємними ознаками корпусу виступають репрезентативність, комп’ютерна обробка даних, розмір.

Серед критеріїв класифікації корпусів (мета створення, тип мовних даних, жанр тощо) в рамках нашого дослідження особливий інтерес складає критерій паралельності, що інтегрує в собі зіставлення корпусних текстів за мовним принципом, унаслідок чого формуються двомовні корпуси, які називаються паралельними.

Паралельні корпуси постають доцільним джерелом проведення когнітивних досліджень. Особливу роль в подібній доцільності грає його репрезентативність, що дає змогу ідентифікувати в ресурсах корпусу відтворений у текстовій формі концепт. Досліджуваний нами концепт ЖИТТЯ репрезентується паралельним корпусом англо-українських прислів’їв, на базі яких здійснюється фреймове моделювання та відповідна вербалізація концепту ЖИТТЯ.

У сучасному трактуванні фрейм розглядається як окремий тип концепту; універсальна категорія, що комбінує в собі знання людини

та її досвід; упорядкована структура, яка вміщує в собі мовні та позамовні знання про поняття або стереотипну ситуацію. Структура фрейму зображується як система вузлів (поняття і слоти) та зв'язків між вузлами (пропозиції) [2, 212]. Слоти, з'єднуючись через пропозиції з поняттям, розкривають сутність концепту, фреймове відтворення якого в межах нашого дослідження здійснюється за допомогою схем базових фреймів (предметного, акціонального, посесивного, ідентифікаційного та компаративного) [3, 76]

Безпосередній процес фреймового моделювання концепту ЖИТТЯ на матеріалі корпусу паремій передбачає попередній аналіз їх глибинної структури, зокрема інтерпретацію теми кожного прислів'я, найбільш схожі з яких втілюються у слоти, що відтворюють окремі ознаки концепту ЖИТТЯ. Що стосується реми прислів'їв, то вона служить інструментом ієрархічного розгалуження фреймової структури досліджуваного концепту.

На підставі вищезазначеного нами моделюється фреймова структура концепту ЖИТТЯ, графічно відтворена за допомогою предметного фрейму, що вводить ієрархічне розгалуження концепту ЖИТТЯ на чотири групи слотів, які охоплюють сфери проявлення людського життя — СТОСУНКИ, РОБОТА, ЦІННОСТІ, ВИСНОВКИ, — котрі, у свою чергу, через слоти посесивного фрейму відтворюють окремі риси людського життя в наведених сферах. До першої групи (СТОСУНКИ) відносяться слоти ДОТРИМАННЯ СЛОВА, САМОКРИТИЧНІСТЬ, ПОВЕРТАННЯ БОРГІВ та ін., до другої (РОБОТА) — ЗАВЧАСНА ПІДГОТОВКА, ОЩАДЛИВІСТЬ, ВИВАЖЕНИЙ РИЗИК тощо, до третьої (ЦІННОСТІ) — ДРУЖБА, ГІДНІСТЬ, СЛАВА, КОХАННЯ і т.п., до четвертої (ВИСНОВКИ) — ПРО ЗАВИЩЕНУ САМООЦІНКУ, ПРО ОСТАННЮ НАДШО, ПРО ВТРАТИ тощо. Виокремлені слоти змодельованого фрейму ЖИТТЯ вербалізуються відповідними пареміями із укладеного паралельного корпусу прислів'їв. Наприклад, слот ЗАВЧАСНА ПІДГОТОВКА: *Forewarned, forearmed* (Заздалегідь підготовлений — заздалегідь озброєний); слот ПОВЕРТАННЯ БОРГІВ: *Out of debt, out of danger* (Хто сплатив борги, у того камінь з плечей).

Таким чином, змодельована на основі паралельного корпусу паремій фреймова структура концепту ЖИТТЯ відтворюється за допомогою двох базових фреймів — предметного та посесивного.

Перспективою досліджень вважаємо аналогічне фреймове моделювання інших концептів на матеріалі корпусу прислів'їв.

1. A Glossary of Corpus Linguistics / P. Baker, A. Hardie and T. McEnery. – E. : Edinburgh University Press, 2006. – 187 p.
2. Minsky M. A Framework for Representing Knowledge / M. Minsky // The Psychology of Computer Vision / ed. P. H. Winston. – New York : McGraw-Hill, 1975. – P. 211–277.
3. Жаботинская С. А. Онтологии для словарей-тезаурусов : лингвокогнитивный подход / С. А. Жаботинская // Філологічні трактати. – 2009. – Том 1. – №2. – С. 76–80.

**РАЦІОНАЛЬНЕ ТА ІРРАЦІОНАЛЬНЕ КРИЗЬ ПРИЗМУ
ВЛАСНИХ НАЗВ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІЇ РОМАНІВ
ДЖОРДЖА МАРТИНА «ПІСНЯ ЛЬОДУ ТА ПОЛУМ'Я»)**

Федорчук Р. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – викладач Приходько Н. А.

Власні назви сьогодні – невід’ємна частина життя людей, плід колективної творчості, віддзеркалення, світосприйняття людей та їх сприйняття дійсності. Завдяки ним ми можемо вивчати історію, менталітет та культуру народів.

Власні імена та література є невід’ємною частиною культури будь-якого народу і охоплює майже усі сфери життя, дослідження саме літературознавчого компоненту допомагає найбільш повно зрозуміти культуру народу. Художня література відрізняється тим, що вона передає історичні, мовні, етнографічні та багато інших особливостей тієї культури, до якої належить автор художнього твору, а також є відображенням особистості самого автора та його думок. Окремим і важливим елементом будь-якого художнього твору є власне ім'я: імена персонажів, назви поселень, місцевостей, назви організацій - все це служить для додання певного колориту залежно від авторської інтенції.

Ономастикон роману Дж. Р. Р. Мартіна «Гра престолів» представлений різноманітними номінативними типами і розпадається на три основні семантичні групи – антропоніми, зооніми, топоніми. При цьому всі ці групи є семантично пов’язаними між собою.